

SO‘Z YASALISHI

So‘z yasashning asosiy usullari

O‘zbek tilida so‘zlar, asosan, 2 xil usul bilan yasaladi:

1. **Affiksatsiya (morfologik) usuli.**

Bunda so‘zga so‘z yasovchi qo‘shish orqali so‘z yasash tushniladi. Bu uslu orqali tuzulishiga ko‘ra sodda yasama so‘zlar hosil qilinadi. Affiksatsiya usuli bilan so‘z yasalishi mustaqil so‘z turkumlaridan faqatgina 4 ta so‘z turkumi: **ot, sifat, ravish, fe‘l** ga xos. Masalan: **ish+chi, gul+la, kuy+la, kura+k, qadr+don.**

2. **Kompozitsiya (Sintaktik) usuli.**

Bunda so‘zlar (**asos+asos...**) ko‘rinishida hosil qilinshi tushuniladi. Kompozitsiya usuli orqali so‘zlarning tuzilishiga ko‘ra qo‘shma so‘zlar hosil qilinadi. Masalan: **erta+pishar, tok+qaychi, bodom+qovoq, tez+yurar.**

So‘z yasashning asosiy bo‘lmagan usullari

I. Fonetik usul

Bunda odatda 2 hodisa nazarda tutiladi:

I. So'zda fonetik (tovush) o'zgarish natijasida yangi so'z hosil bo'lishi.

Masalan:

- a) otda: **bo'r-bo'z, ko'r-ko'z, boshog-mashog, yagona-yagana**
- b) sifatda: **semir-semiz, bit (bitmoq)-but (tugal)**
- c) fe'lda: **artmoq-archmoq**
- d) ravishda: **oyoq-yayov**

Bunday usul bilan so'z yasash **tarixiy usul** hisoblanadi.

II. Urg'uning o'rnini o'zgartirish bilan yangi so'z hosil bo'lishi.

Masalan:

yang`i (sifat, eski emas) - **ya`ngi** (ravish, hozir)

ho`zir (payt ravishi) - **hozi`r** (tayyor, shay ma'nosida)

endi(harakat boshlangan payt) - **endi**(harakatning boshlanishidan oldingi payt).

Bunday usul bilan so'z yasalishi juda oz miqdorda.

II. Sintaktik-leksik usul (leksikalizatsiya usuli)

Bunda sintaktik birlik, ya'ni so'z birikmasi yoki gapning leksik birlik, ya'ni so'zga aylanishi nazarda tutiladi. **Masalan:**

Mingboshi (*asli: mingning boshi*)

Jo'xoripoya (*asli: jo'xorining poyasi*)

Tokqaychi (*asli: tokning qaychisi*)

Yuqoridagi so'zlari **moslashuvli birikmalardan** kelib chiqqan.

Yoki:

Tinchliksevar (*asli: tinchlikni sevar*)

Kungaboqar (*asli: kunga boqar*)

Otboqar (*asli: otni boqar*)

Yuqoridagi so'zlar esa **boshqaruvli birikmalardan** kelib chiqqan.

Quyidagi qo'shma so'zlar asli **bitishuvli birikmalardan** kelib chiqqan

Sovuqqon (*asli: sovuq qon*)

Kamgap (*asli: kam gap*)

Balandparvoz (*asli: baland parvoz*)

Quyida berilgan so'zlar esa gap (ega-kesim)dan kelib chiqqan.

Baribir (*asli: Bari bir.*)

O'zbilarmon (*asli: O'zi bilarmon.*)

Qo'shma so'zlar kesim va undalma munosabatidan kelib chiqqan.

Yoriltosh (*asli: Yoril, tosh.*)

Ochildasturxon (*asli: Ochil, dasturxon.*)

Sintaktik-leksik usul kompozitsiya usuli doirasiga kiradi. Bu usul bilan ham tuzilishiga ko'ra **qo'shma so'zlar** hosil bo'ladi.

III. Semantik usul

(leksik-semantik usul)

Bunda so'z yangi ma'no kasb etadi; ko'p ma'noli so'zlar o'rtasidagi bog'lanish, ma'no zanjiri uzilib, shu yo'l bilan tilimizda yangi omonim so'zlar paydo bo'ladi. Masalan:

doira (matematik atama) — *doira (cholg'u asbobi)*

uloq (jonivor) — *uloq (sport turi)*

sur (sifat, quritilgan) — *sur (sifat, beti qattiq)*

bet (yuz, aft) — *bet (sahifa)*

changal (qushning changali) — *changal (o'simlik)*

salla (bosh kiyim) — *salla (pishiriq)*

chechak (gul) — *chechak (kasallik)*

qavs (yarim oy shaklidagi belgi) — *qavs (burj)*

tepki (zarba) — *tepki (kasallik)*

dam (havo) — *dam (hordiq)-dam (temirchi bosqoni)*

kun (quyosh) — *kun (sutkaning yorug' qismi)*

IV. Konversiya usuli

So'zlarning bir turkumdan ikkinchi turkumga ko'chib o'tish hodisasi **konversiya** deb nomlanadi. Konversiya usulida so'zning turkumi bilan birga lug'aviy ma'nosi ham o'zgaradi, so'z yangi ma'no kasb etadi. Misollar:

1. **Ot so'z turkumiga ko'chgan so'zlar:**

a) **ko'k, achchiq-chuchuk, yosh, qari, o'g'il, qiz, er, xotin** (*sifatdan ko'chgan*)

b) **uch, yetti, yigirma, qirq marosimlar nomi** (*sondan ko'chgan*)

c) **kurash, ko'ch, yasan-tusan, oldi-berdi, charlandi** (*fe'ldan ko'chgan*)

d) **ququ(qush), patpat (mototsikl), dudut (mashina)** (*taqlid so'zdan ko'chgan*)

2. **Sifat so'z turkumiga ko'chgan so'zlar**

a) **yo'l-yo'l, mosh-gurunch** (*otdan ko'chgan*)

b) **daydi, qari, och, yanglish, aralash, kuydi-pishdi** (*fe'ldan ko'chgan*)

c) **birdan-bir** (*takroriy sondan*)

d) **manman (men/men)** (*takroriy olmoshdan*)

3. Olmosh soʻz turkumiga koʻchgan soʻzlar:

a) **kishi, odam** (*otdan koʻchgan*)

b) **quyidagi, tubandagi** (*sifatdan koʻchgan*)

c) **bir, biron** (*sondan koʻchgan*)

4. Ravishda soʻz turkumiga koʻchgan soʻzlar

a) **erta, kecha, kechqurun, indin** (*otdan koʻchgan*).

b) **yaqqol, bafurja, baralla** (*sifatdan koʻchgan*)

c) **uzil-kesil, oʻta** (*feʻldan koʻchgan*)

Shuningdek, **yordamchi va alohida soʻz turkumlariga** ham soʻzlar koʻchadi. Masalan:

boshqa, tashqari, koʻra, qaramasdan (*koʻmakchiga koʻchish*)

yaxshi, rost, chamasi, aftidan, qalay (*modal soʻzga koʻchish*)

hali...,hali..., bir..., bir... (*bogʻlovchiga koʻchish*) kabi.

V. Abbreviatsiya usuli

Bu usul **rus tili** taʼsirida, asosan, 1917-yilgi inqilobdan keyin paydo boʻlgan yangi hodisadir. Bunda soʻzlarni qisqartirish orqali yangi **soʻz shakl** hosil qilinadi.

Qisqartma otlar bir necha yoʻllar bilan hosil boʻladi:

1. Komponentlarning bosh harfigina olinadi: *BMT, AQSH, MDH, NATO*

2. Birinchi soʻzning bosh qismi, qolgan soʻzlaming bosh harfi olinadi: *SamMI, ToshDU, FarDU, QarDU, BuxDU*

3. Komponentlarning bosh qismi olinadi: *oʻzfilfak*

4. Birinchi soʻzning bosh qismi va butun soʻz olinadi: *pedkengash, pedkollej, medpunkt*

Eslatma.

Qisqartma otlar qoʻshma otlardan hosil qilinadi, bunda yangi lugʻaviy maʼnoli soʻz yuzaga kelmaydi, soʻzning faqat shakli qisqaradi lekin maʼnosi yangilanmaydi. Shuning uchun abbreviatsiyaga soʻz yasashning yangi, alohida usuli deb emas, balki kompozitsiya usuli bilan yaratilgan qoʻshma soʻzlardan qisqargan **shakl hosil qilish yoʻli** deb qarash toʻgʻriroq boʻladi.

VI. Soʻzlarni juftlash va takrorlash yoʻli bilan

soʻz yasash.

Soʻzlarni juftlash va takrorlash, odatda, yangi soʻz yasash hisoblanmaydi, chunki bunda soʻzning **lugʻaviy maʼnosi yangilanmaydi**, balki **umumlashtirish, jamlash, kuchaytirish, takroriylik, davomiylilik** kabi qoʻshimcha grammatik maʼnolar qoʻshiladi, xolos.

Masalan: qozon-tovoq, qovun-tarvuz, ota-ona, aka-uka, oʻqib-yozib,

Ammo baʼzan soʻzlarni juftlash va takrorlash orqali yangi lugʻaviy maʼnoli soʻz hosil qilish mumkin. Bunday hollarga yangi soʻz yasash sifatida qaraymiz (ayrim darsliklar buni kompozitsiya usuliga kiritish mumkin, deb ham hisoblaydi):

Masalan:

nari-beri - *ravishni juftlash orqali yangi ravish yasalyapti.*

Ot-ot (oʻyin nomi) - *ot soʻz turkumini takrorlash orqali yangi yasalyapti.*

Yoki: **es-es, gul-gul** - **otni takrorlash orqali ravish hosil boʻlgan**, buni **soʻzni takrorlash va konversiya (koʻchish)** usullari ishtirok etgan.

Katak-katak, yoʻl-yoʻl - *otni takrorlash orqali sifat hosil boʻlishi*

(takrorlash va konversiya)

Achchiq-chuchuk, issiq-sovuq - *sifatni juftlash orqali ot hosil boʻlishi.*

(juftlash va konversiya)

Qoʻydi-chiqdi, oldi-berdi - *feʼlni juftlash orqali ot hosil boʻlishi.*

(juftlash va konveriya)

AFFIKSATSIYA (MORFOLOGIK) USUL BILAN SO‘Z YASALISHI

OT SO‘Z TURKUMINING YASALISHI.

Otdan ot yasalishi

Shaxs oti yasovchi qo‘shimchalar

Shaxs oti yasovchi qo‘shimchalar	Misollar
-chi	A) asosdan anglatgan narsa bilan shug‘ullanish: suvoqchi, tunukachi, ishchi, gulchi. B) asosdan anglatgan narsani yaratish bilan shug‘ullanish: kashtachi, sanqiqchi, tandirchi. C) shaxsning biror belgi bilan ajralib turishi: lofchi.
-dosh	A) shaxs oti: sinfdosh, sirdosh B) atama nomi: sifatdosh, ravishdosh
-gar(-kar)	Asosdan anglashilgan narsa bo‘yicha shaxsning kasb-hunari: savdogar, kimyogar, miskar.
-bon	Asos anglatgan narsani yetishtiruvchi yoki shu narsani saqlovchisi: bog‘bon, saroybon, darvozabon.
-kor	Asos anglatgan narsani yetishtiruvchi, shu bilan shug‘ullanuvchi: paxtakor, pillakor, sholikor, san‘atkor
-dor	Asos anglatgan narsaga egalik yoki aloqadorlik: quldor, mulkdor, muhrdor, do‘kondor.
-shunos	Asosdan anglatgan sohaning mutaxassisi: tilshunos, adabiyotshunos, san‘atshunos.
-furush	Asosda ifodalangan narsani sotish bilan shug‘ullanuvchi: chitfurush, qandfurush, giyohfurush.
-boz	Asos anglatgan narsa bilan ko‘p shug‘ullanish: dorboz, xotinboz, qimorboz, nayrangboz.
-xo‘r	Asosdan anglashilgan narsalarni ko‘p va tez-tez iste‘mol qiluvchi: choyxo‘r, go‘shxo‘r, qimizxo‘r
-paz	Asosdan anglashilgan ovqatni pishirish, tayyorlash bilan shug‘ullanuvchi: somsapaz, kabobpaz, mantipaz
-soz	Asos anglatgan narsani yasash, sozlash, tuzatish bilan shug‘ullanuvchi: aravasozi, soatsoz, kemasoz
-do‘z	Asos anglatgan narsani tikish, yaratish bilan shug‘ullanuvchi: etikdo‘z, kashtado‘z, mahsido‘z
-kash	Asos ifodalagan narsa bilan shug‘ullanish, ish-harakatni shu orqali bajarish: aravakash, suratkash, janjalkash
-xon	Asosdan anglashilgan narsani o‘qish bilan shug‘ullanuvchi: kitobxon,

	gazetxon
-parast	Asosdan anglashilgan narsaga berilganlik: amalparast,xayolparast
-vachcha	a) qarindoshlik otlari: amakivachcha, xolavachcha b) jonivorlarning bolasi: itvachcha, mushukvachcha
-go‘y	Asosdan anglashilgan narsa-hodisalar bilan band bo‘luvchi, uni doim aytib turuvchi: maslahatgo‘y, nasihatgo‘y
-iy	Shaxs taxallusini bildiruvchi otlar: Navoiy, Muqimiy,
-ham	Asosdan anglashilgan narsa, soha, joy bilan birgalik, aloqadorlik: hamqishloq, hamkasb, hamshahar
-navis	Asosdan anglashilgan narsani yozish bilan shug‘ullanuvchi: ocherknavis, maqolanavis, romannavis
-gir	Asosdan anglashilgan narsani zabt etish, egallash: fazogir,jahongir
-tarosh	Asosdan anglashilgan predmetni yo‘nish,kaltalash: haykaltarosh, toshatarosh, sochtarosh.
-bin	(unumsiz) Asosdan anglashilgan narsa, sohani ko‘ra bila olish: folbin.
-kov	(unumsiz) Asosdan anglashilgan narsani kovlash: go‘rkov
-voy	(unumsiz) novvoy (aslida “nonvoy” bo‘lgan)

Narsa oti yasovchi qo‘shimchalar

Narsa oti yasovchi qo‘shimchalar	Misollar
-don	narsani saqlashga xoslangan, narsa solinadigan predmet: tuzdon, kuldon
-noma	xabar, hujjat ma‘nosidagi ot: axborotnoma, taklifnoma
-poya	asosdagi ot anglatgan narsa bilan bog liq predmet nomi: sholipoya, zinapoya
-diq(-dik)	(unumsiz) o‘rindiqlik, siydik

O'rin-joy oti yasovchi qo'shimchalar

O'rin-joy oti yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-loq:	asosdan anglashilgan narsa ko'p bo'lgan o'rin-joy: o'tloq, toshloq
-goh	asosdan anglashilgan voqea-hodisala sodir bo'ladigan joy: saylgoh, oromgoh
-xona	asosdan anglashilgan ish, narsa uchun mo'ljallangan joy: mehmonxona, yotoqxona
-obod	yasash asosi ma'nosi bilan bog'langan joy nomi: Hamzaobod, Dehqonobod (ayrim darsliklarda bunday so'zlar kompozitsiya usuliga kiritiladi)
-a	(forscha), asosdan anglashilgan belgi bilan bog'liq joy: xaroba, vayrona
-pesh	(unumsiz) peshayvon, peshtaxta
-iston	muayyan millat yashaydigan mamlakat yoki asosdan anglashilgan narsa ko'p bo'lgan o'rin-joy: O'zbekiston, guliston
-zor	asosdan anglashilgan narsa ko'p bo'lgan o'rin-joy: gulzor, mevazor

Mavhum ot yasovchi qo'shimchalar

Mavhum ot yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-lik	a) mavhum ot: bolalik, yigitlik b) o'rin oti: jarlik, tepalik c) narsa oti: darslik, shirinlik d) kasb-hunar, mutaxassislik otlari: kosiblik, zargarlik
-chilik (chi+lik)	kasb-hunar sohasi, holat, xususiyat ma'nolarini bildiruvchi otlar: dehqonchilik, qudachilik
-ot	a) mavhum ot: hisobot (arabcha) b) narsa oti: mahsulot
-iyat (iy+at)	-sababiyat (arabcha)
garchilik(gar+chilik)	holat, belgi, xususiyat ma'nolari: odamgarchilik, yog'ingarchilik
-lashtirish	elektrlashtirish

FE'LDAN OT YASALISHI

Fe'ldan ot yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-ma	a) narsa oti: qatlama, surma b) mavhum ot: ustqurma, atama c) o'rin oti: bostirma, pistirma d) harakat-holat oti: yozishma e) atama otlari: undalma, birikma
-m (-im, -um)	a) mavhum ot: bilim, chidam b) narsa oti: kiyim, to'plam c) numerativ ot: qisim, tilim
-gich (-g'ich,-qich,)	narsa oti; asbob,qurol: o'chirg'ich, chizg'ich
-gi (-g',-qi) -qi,(-ki) -inch -ch (-ich) -k (-ik,-ak,-q) (iq,-uq,-oq)	a) mavhum ot: sevgi, tuyg'u b) narsa oti: supurgi, tutatqi, tepki a) mavhum ot: o'kinch, qo'rqinch b) narsa oti: cho'mich, chakich a) narsa oti: elak, taroq, o'roq b) o'rin oti: kechik, yotoq c) mavhum ot: tilak, qiynoq
gin (-g'in,-qun, -gun,-qin):	harakat-holat oti: toshqin, yong'in
-indi (-undi)	narsa yoki holat oti: cho'kindi, yuvundi
-in (-un)	narsa yoki holat oti: tugun, ekin
-vchi (-uvchi)	a) shaxs oti: uchuvchi, yozuvchi b) mavhum ot (atama): aniqlovchi, to'ldiruvchi
-v (-uv)	harakat-holat oti: saylov, qo'shuv
-sh (-ish)	harakat-holat oti: yig'ilish, burilish

Fe'ldan ot yasovchi unumsiz qo'shimchalar

Fe'ldan ot yasovchi unumsiz qo'shimchalar	Misollar
-dak(-doq)	yugurdak, qovurdoq, kekirdak
-chiq	yopinchiq
-chak(-choq)	belanchak, taqinchoq
-mak(-moq)	ilmak, topishmoq, quymoq
-it(at)	chiqit, ko'chat

-chi	tomchi, suyunchi
-diq	qoldiq, topildi
-cha	tushuncha
-chak	burchak
-gilik(-kilik)	ichkilik, ko'rgilik
-qoq(-gak,-kak)	botqoq, eshkak, ilgak
-imlik	o'simlik, ichimlik
-mish	o'tmish, kechmish, qilmish
-mashoq	bekinmashoq, ovunmashoq
-vul	qorovul
-a	yara (yor+a)
-(a)r	chopar, chorlar (marosim)
-iz	bo'g'iz
-miq	bulamiq
-ich	cho'mich, o'pich
-on	to'zon, qiron

BOSHQA SO'Z TURKUMLARIDAN OT YASALISHI

SIFAT SO'Z TURKUMIDAN OT YASALISHI

Sifatdan ot yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-lik	yaxshilik, go'zallik
-liq	oqliq, bo'shliq
-chilik	qimmatchilik, arzonchilik
-garlik	tayyorgarlik
-garchilik	xafagarchilik, ovoragarchilik
-iyat	(arabcha) qobiliyat, mas'uliyat
-cha	qizilcha, olacha
-at	(arabcha) ma'naviyat, madaniyat
-chi	qiziqchi
-ot	(arabcha) ajoyibot, ma'lumot
-a	bo'za, quyqa

SONDAN OT YASALISHI

Sondan ot yasovchi qo'simcha	Misollar
-lik	birlik, ikkilik, uchlik, to'rtlik

OLMOSHDAN OT YASALISHI

Olmoshdan ot yasovchi qo'shimcha	Misollar
-lik	manmalik, o'zlik

RAVISHDAN OT YASALISHI

Ravishdan ot yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-lik	tezlik, ko'plik
-chilik	ozchilik, ko'pchilik
-ik	ko'pik

MODAL SO'ZDAN OT YASALISHI

Modal so'zdan ot yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-lik	yo'qlik
-liq	borliq
-chilik	yo'qchilik
-sil	yo'qsil

TAQLID SO'ZLARDAN OT YASALISHI

Taqlid so'zlardan ot yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-a	qahqaha, sharshara
-ak	varrak, g'ijjak
-k	pirpirak, guldurak
-os	chuvvos
-ildoq	shaqildoq, chirildoq
-um	qultum

**RUS TILI ORQALI O‘ZLASHGAN AYRIM SO‘ZLAR TARKIBIDA OT
YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR**

Ot yasovchi qo‘shimchalar	Misollar
-ist	a) otdan: jurnalist, kapitalist b) sifatdan: realist, sentimentalist
-izm	kapitalizm, realizm
-ant	kursant
-anti	antifashist, antimaterialist
-ika	jurnalistika, akrobatika
-at(-iat)	rektorat, chempionat
-atsiya	signalizatsiya
-itet	suverenitet
-or(-er)	milliarder, kreditor
-urg	metallurg

AFFIKSATSIYA USULI ORQALI SIFAT SO'Z TURKUMINING YASALISHI

OT SO'Z TURKUMIDAN SIFAT YASALISHI

Otdan sifat yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-li	a) narsaning borligi: uyli, bolali b) narsaning ko'pligi: kuchli, aqlli
-siz	a) narsaning yo'qligi: suzsiz, pulsiz b) narsaning kamligi: aqlsiz, kuchsiz
-gi (-ki,-qi)	a) paytga munosabat: bahorgi, yozgi b) o'ringa munosabat: ichki, tashqi
-iy (-viy)	aloqadorlik, xoslik: oilaviy, axloqiy
-i (-yi)	xoslanganlik, aloqadorlik: iroqi, qishloqi, havoyi
-chan	a) otdan: uyatchan, xayolchan b) fe'lning harakat nomi shaklidan: sezuvchan, biluvchan
-simon	o'xshatish ma'nosi: tuxumsimon, odamsimon
kor (-gar)	fidokor, xaloskor, ig'vogar
-mand	narsaga egalik ma'nosi: davlatmand, orzumand
ba-	narsaga ortiq darajada egalik: badavlat, baquvvat
be-	narsaga ega emaslik yoki kamlik: beaql, bemaza
no-	ega emaslik: noinsof, noo'rin
ser-	narsaning ko'pligi, ortiqcligi: serunum, sertashvish
xush-	ijobiy belgi: xushmanzara, xushxabar, xushmuomala
bad-	salbiy belgi: badnafs, badjahl
-don	ko'p biluvchi: bilimdon, hisobdon
-dor	me'yordan ortiqclik: puldor, yelkador
-namo	qiyoslash: odamnamo, garangnamo
-cha	a) geografik nom bilan bog'liq xususiyat: farg'onacha, buxorocha b) hajm-miqdor: zig'ircha, tariqcha
-lik	a) xoslik, mo'ljallanganlik: qishlik, urug'lik (chigit) b) vaqt belgisi: kunlik (ehtiyoj), haftalik (daromad) c) o'rin belgisi: marg'ilonlik (kelin)
-dosh	narsaga bir xilda egalik: ohangdosh, o'zakdosh
-baxsh	narsani berish, ta'minlash: orombaxsh, hayotbaxsh
-chi	xarakter-xususiyat belgisi: vahimachi (ayol), askiyachi(yigit)
-loq	holat, shakl, belgi, xususiyat kabi ma'nolarni bildiruvchi sifatlar: o'tloq (yer); qumloq (sohil)
-kash	zahmatkash, dilkash
-parvar	narsani sevish: xalqparvar, insonparvar

-omuz	hayratomuz, istehzoomuz
-parast	narsaga berilish: modaparast, molparast
-boz	va'daboz, safsataboz
-nok	alamnok, g'amnok
ham-	hamdard, hamohang
-aro	xalqaro, millatlararo (ayrim darsliklarda bunday so'zlar kompozitsiya usuli bilan yasalgan qo'shma sifatlarga kiritiladi)

OTDAN SIFAT YASOVCHI UNUMSIZ QO'SHIMCHALAR

Otdan sifat yasovchi unumsiz qo'shimchalar	Misollar
-vor	afsonavor, umidvor
-aki	og'zaki, qalbaki
-bin	kaltabin, nekbin
-vash	laylivash, parivash
bar-	barhayot
-bop	paltobop, ko'ylakbop
-shumul	olamshumul, jahonshumul
-go' y	xushomadgo'y
boz	arizaboz (odam)
-zada	alamzada, yurakzada
-on (-an)	za'faron, tuban
-gin (-gun)	(forsiy) g'amgin, gulgun
-omuz	masxaraomuz, nasihatomuz
-chil	dardchil, epchil
-von	oynavon (ayvon)
-in	(forsiy) rangin, g'ishtin
-gay	kungay(ayvon) yorug' tushuvchi ma'nosida
-saro	motamsaro
-qa	loyqa

FE'L SO'Z TURKUMIDAN SIFAT YASALISHI

Fe'ldan sifat yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-gir(-qir,-qur)	harakat-holat bilan bog'liq belgi-xususiyat: sezgir, chopqir, uchqur
-gin(-g'in,-qin, -kin, -g'un)	harakat-holat belgisi: jo'shqin, ozg'in
-choq, (-chiq,	xarakter-xususiyat, holat belgisi: yalinchoq, kuyinchak,

-chak	sirpanchiq
-k(-ik, -ak, uk)	harakat natijasi sifatidagi holat belgisi: chirik, bukkik,
-q(-iq,-oq,-uq)	siniq, yig'iq
-ma	harakat natijasida hosil bo'lgan belgi: qaynatma (sho'rva), yozma (ish)
-in	a) fe'ldan: to'lin, to'kin b) otdan: erkin
-imli(im+li)	yoqimli, to'yimli
-arli(ar+li)	qiziqarli, tushunarli
-mas(ma+s)	arzimas (bahona), o'tmas (pichoq)
-qoq(-g'oq)	ish-harakatni bajarish xususiyati kuchliligi: yopishqoq, tirishqoq
-ag'on	ish-harakatni qilish xususiyati kuchliligi: bilag'on, topag'on
-ki(-qi)	asosdan anglashilgan ishni qilish xususiyati kuchliligi: sayroqi, buzuqi

FE'LDAN SIFAT YASOVCHI UNUMSIZ QO'SHIMCHALAR

Fe'ldan sifat yasovchi unumsiz qo'shimchalar	Misollar
-ong'ich	tepong'ich, qopong'ich
-ovuch	hurkovuch, iskovuch
-ch	tinch, jirkanch
-inki	ko'tarinki
-inch	shoshilinch, tiqilinch
-diq	tashlandiq
-a	to'la, aylana
-qa	qisqa
-msiq	achimsiq, qarimsiq
-m	qaram
-shta	sinashta
-l	tugal
-chi	tilanchi (odam)

BOSHQA SO'Z TURKUMLARIDAN SIFAT YASALISHI

Sifatdan sifat yasalishi

Sifatdan sifat yasovchi qo'shimchalar	Misollar
no-	noqonuniy, noqulay
-vor	ulug'vor
g'ayri-	g'ayritabiiy, g'ayrirasmiy(ba'zi darsliklarda kompozitsiya usuli bilan yasalgan qo'shma sifat deb beriladi)
-avon	(unumsiz) zo'ravon

-gay(-kay)	(unumsiz)terskay
-lom	(unumsiz)sog'lom
-chi	a'lochi,bekorchi

OLMOSHDAN SIFAT YASALISHI

-bop	senbop, hammabop
-aro	o'zaro(kompozitsiya usulida yasalgan ham deb beriladi)

RAVISHDAN SIFAT YASALISHI

-gi	Avvalgi, bugungi, keyingi
-----	---------------------------

TAQLID SO'ZLARDAN SIFAT YASALISHI

-ildoq	shaqildoq
-os	sharros
-aki(-aqi, -qi)	jirtaki, shartaki

MODAL MA'NOLI SO'ZLARDAN SIFAT YASALISHI

-iy	zaruriy
-li	kerakli

UNDOV SO'ZLARDAN SIFAT YASALISHI

-dek	hayhotdek (hovli, uy)
------	-----------------------

RUS TILI ORQALI O'ZLASHGAN SO'ZLAR TARKIBIDA UCHROVCHI SIFAT YASOVCHI QO'SHIMCHALAR

Sifat yasovchi qo'shimchlar	Misollar
-on(-ion)	Revolutsion, intonatsion, evolutsion
-ik	Etnografik, stilistik, fantastik
-iv	Obyektiv, effektiv, subyektiv
-al(-ual)	Sentimental, fundamental, individual
anti-	Antimaterialistik, antidemokratik, antifashistik

**AFFIKSATSIYA(MORFOLOGIK) USUL BILAN FE'L SO'Z
TURKUMINING YASALISHI**

Fe'l yasovchi qo'shimchalar	Misollar
-la	a) otdan: tishla, oshla, tuzla b) sifatdan: yangila, tozala c) olmoshdan: senla, sizla d) ravishdan: sekinla e) taqlid so'zdan: shitirla, taqirla f) undov so'zdan: tufila, dodla g) modal so'zdan: yo'qla
-lan(la+n)	a) otdan: afsuslan b) sondan: ikkilan c) sifatdan: achchiqlanmoq, kasallanmoq
-lash(la+sh)	a) otdan: bahslashmoq b) sifatdan: ravshanlashmoq c) sondan: birlashmoq d) ravishdan: yaqinlashmoq, birgalashmo
-(a)r	sifatdan: qisqar, eskir
-(a)y	a) sifatdan: kengay, qoray b) ravishdan: ko'pay, kamay c) otdan: kuchay
-a	a) otdan: tuna, qona b) sifatdan: qiyina, bo'sha c) taqlid so'zdan: shildira, jildira
-sira	a) otdan: xavfsira, gumonsira b) sifatdan: yotsira, begonasira c) olmoshdan: sensira, sizsira
-k(-ik), -q (-iq)	a) otdan: yo'liqmoq b) sondan: birikmoq c) ravishdan: kechikmoq d) sifatdan: namiqmoq, dimiqmoq
-ira	taqlid so'zlardan: yarqira, mo'ltira
-i	a) otdan: ranji, changi b) sifatdan: tinchi
-illa	taqlid so'zlardan: chirqilla, guvilla
-lat(-la+t)	Sifatdan: qoyillatmoq
-lantir(-la+n+tir)	Sifatdan: yuqumsizlantirish, og'riqsizlantirmoq
-lashtir(la+sh+tir)	a) otdan: kinolashtirmoq, b) sifatdan: soxtalashtirmoq
-t(-it,-ot)	(unumsiz) a) sifatdan: to'lat, berkit b) modal so'zdan: yo'qot
-ir(-ur)	(unumsiz) a) otdan: gapir b) ravishdan: ko'pir c) taqlid so'zlardan: tupur

-sin	(unumsiz) sifatdan: qiziqsinmoq, yotsinmoq
-sit	(unumsiz) a) otdan: aybsitmoq b) ravishdan: kamsitmoq
-ka	(unumsiz) otdan: iska
-ra	(unumsiz) taqlid soʻzdan: ingra, hoʻngra
-an	(unumsiz) otdan: kuchan
-ol	(unumsiz) modal soʻzdan: yoʻqol
-si	(unumsiz) a) olmoshdan: mensi b) sifatdan: garangsi
-shi(-chi)	(unumsiz) a) ravishdan: koʻpchi b) taqlid soʻzdan: gʻingshi
-qar(-gʻar, -qir)	(unumsiz) a) otdan: boshqar, jamgʻar b) undov soʻzdan: hayqir

AFFIKSATSIYA USULI ORQALI RAVISH SOʻZ TURKUMINING YASALISHI

Ravish yasovchi qoʻshimchalar	Misollar
-cha	ish-harakatning bajarilish usuli, darajasi, belgining oʻxshashligi kabi maʼnolar: a) otdan: askarcha, doʻstcha b) sifatdan: yaxshilikcha, avvalgicha c) olmoshdan: sizcha, shuncha d) modal maʼnoli soʻzdan: keragicha e) ravishdan: hozircha, keyincha f) sifatdoshdan: istagancha
-larcha	oʻxshatish maʼnosi kuchliroq boʻladi a) otdan: oʻrtoqlarcha, akalarcha b) sifatdan: aybdorlarcha, vahshiyarcha
-chasiga	harakat belgisining toʻliq oʻxshashligi a) otdan: toshkentchasiga b) sifatdan: ochiqchasiga, harbiychasiga
-iga(-siga)	harakat-holatning bajarilish usuli a) sifatdan: rostakamiga b) ravishdan: birdaniga c) olmoshdan: yalpisiga
-dek(-day)	taqlid, oʻxshatish maʼnolari a) otdan: togʻdek, lochinday b) sifatdan: qadimgiday c) boshqa soʻz turkumlaridan: birdek, yoʻqdek, oʻlguday
-lab(la+b)	holat, payt, miqdor, daraja maʼnolari a) otdan : boʻgʻinlab, haftalab b) sondan: bitta-bitalab c) ravishdan: koʻplab d) sifatdan: yaxshilab

-ona	taqlid va o'xshatish ma'nalari a) otdan: do'stona b) sifatdan: oqilona
-an	harakatning bajarilish holati a) otdan: ruhan, vijdonan b) sifatdan: qat'iy c) modal so'zdan: majburan
-simon	o'xshatish ma'nosi a) otdan: hazilsimon. b) sifatdoshdan: uyalgansimon c) sifatdan: xafasimon
-namo	taqlid, o'xshatish ma'nosi a) otdan: olimnamo b) sifatdoshdan: uyalgannamo c) sifatdan: oliftanamo,
-lay(-layin)	harakat belgisi ma'nosi a) sifatdan: tiriklayin b) olmoshdan: butunlayin;
-n(-in, -un)	harakatning qay tarzda bajarilishi, payti a) ravishdan: ertan, kechin b) otdan: qishin, yozin c) sifatdan: ochin-to'qin
-siz	a) otdan: tinimsiz, hisobsiz b) harakat nomidan: to'xtovsiz
-be	a) otdan: bemahal, bemalol b) harakat nomidan: beto'xtov
-chang	shaxsning asosdan anglashilgan kiyimdalik holatida biror harakatni bajarishini bildiradi otdan: mahsichang, ko'ylakchang
-aki	yodaki (aytib bermoq)
-ligicha	sifatdan: xomligicha, yangiligicha
-a	taqlid so'zdan: guppa, chippa
-gacha	payt-chegara ma'nosi a) ravishdan: kechgacha, hozirgacha b) boshqa so'z turkumlaridan: tushgacha

KOMPOZITSIYA USULI BILAN SO'Z YASALISHI

OT SO'Z TURKUMINING YASALISHI

Quyida beriladigan yasama so'zlar qo'shma yasama otlar deyiladi

Ot+ot	tuyaqush, kamaygul, toshko'm ir
Sifat+ot	qoraqurt, ko'kyo'tai, achchiqtosh
Son+ot	mingoyoq, Beshbuloq, uchburchak.
Ot+harakat nomi	dunyoqarash
Ot+sifatdosh(-ar)	muzyorar, o'rinbosar
Ot+sifat	gulbeor, oshko'k
Ot+fe'l(o'tkan zamon shaklida)	kelintushdi, kiryuvdi, qoryog'di
Son+fe'l	beshtar
Olmosh+fe'l asosli yasama so'z	o'zibo'larchilik
Fe'l+fe'l	ishlabchiqarish, olibsotar
Fe'l+ot	ochildasturxon,urto'qmoq, yoriltosh
Ravish+ot	ko'pburchak
Ot+ravish+ot	gulhamishabahor
Ot+ot+ot	gultojixo'roz

SIFAT SO'Z TURKUMINING YASALISHI

Sifat+ot	kaltafahm, sofdil, qimmatbaho
Ot+ot	binafsharang, bodomqovoq, sheryurak
Sifat+sifat	olachipor, qorasovuq, xomsemiz
Ot+sifatdosh(-ar)	tinchliksevar, jonkuyar
Ot+sifatdosh (-mas)	tilbilmas, ishyoqmas
Ravish+sifatdosh (-ar)	tezpishar, cho'rtkesar
Ravish+ot	kamgap, hozirjavob
Son+ot	qirqkokil, qirqyamoq
Ot+yasama sifat	ishbilarmon, ustabuzarmon
Olmosh+yasama sifat	o'zbilarmon
Ot+sifat	yoqavayron, xudobexabar
Fe'l+fe'l	yebto'ymas
Umum+ot	umumxalq, umumdavlat

FE'L SO'Z TURKUMINING YASALISHI

Fel+fel	olib keldi, sotib oldi, olib qochdi
Ot+fe'l	hurmat qilmoq, bayon etmoq, qabul aylamoq
Sifat+fe'l	toza qilmoq, vayron etmoq, tayyor bo'lmoq
Taqlid so'z+fe'l	g'uvur-g'uvur qilmoq, yarq etmoq
Undov so'z+fe'l	dod-voy qilmoq, oh-voh qilmoq

RAVISH SO'Z TURKUMINING YASALISHI

har+o'rin va payt ma'nosini bildiruvchi so'zlar: <i>har doim, har qachon, har qayer</i>
hech+o'rin va payt ma'nosini bildiruvchi so'zlar: <i>hech qachon, hech vaqt, hech qayer</i>
bir+o'rin, payt va miqdor ma'nosini bildiruvchi so'zlar: <i>bir oz, bir qancha, bir zum</i>
U, bu, shu, o'sha kabi ko'rsatish olmoshlari + yer, yoq, ora, o'rta kabi so'zlar yoki payt ma'nosini bildiruvchi so'zlar: <i>u yer, bu yoq, shu zahoti, shu onda</i>
har xil turkumdagi so'zlarning birikishidan hosil bo'lgan qo'shma ravishlar: <i>tez fursatda, yaqin orada</i>

SHAKL YASOVCHI QO'SHIMCHALAR

LUG'AVIY SHAKL YASOVCHILAR

Ot so'z turkumida lug'aviy shakl yasovchi qo'shimchalar

Lug'aviy shakl yasovchilar qo'shimchalar	NOMI VA MISLOLLAR
-lar (I)	grammatik ko'plik shakli: kitoblar, o'quvchilar
-lar (II)	hurmat shakli: oyimlar, dadamlar
-niki	qarashlilik shakli: maktabniki, bizniki
-dagi	o'rin belgisi shakli: uydagi, sendagi
-gacha(-kacha, -qacha)	chegara shakli: qishloqqacha, uygacha
-cha	kichraytirish shakli: yigitcha, kitobcha
-chak(-choq)	kichraytirish shakli: kelinchak, toychoq
-kay	kichraytirish shakli: bolakay
-ak	kichraytirish shakli: yo'lak
-chiq	kichraytirish shakli: qopchiq, to'ychiq
-(a)loq	kichraytirish shakli: bo'taloq, qizaloq
-gina(-kina, -qina)	erkalash shakli: ukaginam, qizginam
-jon,-xon,-oy,-bek,-boy,-bonu	erkalash shakllari: Ahmadjon, Akmalbek, Xonzodaxon, Salimaoy, ukaxon
-dek,-day,dayin	o'xshatish shakli: kiyikdek, akamday

Sifat soʻz turkumida lugʻaviy shakl yasovchi qoʻshimchalar

Lugʻaviy shakl yasovchilar qoʻshimchalar	NOMI VA MISLOLLAR
-roq	qiyosiy daraja koʻrsatkichi: qaysarroq, shinamroq ozaytirma sifat shakli: oqish, qizgʻish
-ish (-gʻish)	ozaytirma sifat shakli: oqish, qizgʻish
-(i)mtir	ozaytirma sifat shakli: oqimtir, qoramtir
-tob	ozaytirma sifat shakli: yashiltob, qoʻngʻirtob
-chil	ozaytirma sifat shakli: oqchil, koʻkchil
-gina(-kina, -qina)	subyektiv baho (ozaytirma sifat) formasi: kattagina, yumshoqqina
-akam,-toy	akademgrammatikada koʻrsatilishicha, sifatlarda subyektiv baho shakli: chinakam, erkatoy

Son soʻz turkumida lugʻaviy shakl yasovchi qoʻshimchalar

Lugʻaviy shakl yasovchilar qoʻshimchalar	NOMI VA MISOLLAR
-ta	dona son shakli koʻrsatkichi: beshta, oʻnta
-tadan	taqsim son shakli: beshtadan, oʻntadan
-tacha,-lab, -larcha	chama son shakli: oʻntacha, yuzlarcha, minglab
-ov,-ovlon,-ala	jamlovchi son shakli: ikkov, uchovlon, beshala
-(i)nchi,-lamchi	tartib son shakli: birinchi, birlamchi

Eslatma. Yuqoridagi son soʻz turkumidagi lugʻaviy shakl yasovchi qoʻshimchalar faqat sanoq songa qoʻshilib hosil qilinadi.

Feʼl soʻz turkumida lugʻaviy shakl yasovchi qoʻshimchalar

Lugʻaviy shakl yasovchi qoʻshimchalar	NOMI VA MISOLLAR
-ma	boʻlishsizlik shakli: yozma, ishlama(-ma urgʻu olmaydi)
-(i)n,-(i)l,-(i)sh	oʻzlik nisbat shakli: kiyin, beril, joylash
-(i)n, -(i)sh	majhul nisbat shakli: tozalandi, oʻqildi
-ir,-ar	orttirma nisbat shakli: qaytar, pishir
-iz	orttirma nisbat shakli: tomiz, oqiz
-giz(-kiz,-qiz,-gʻiz), -gaz(-kaz,-qaz)	orttirma nisbat shakli: yutqiz, oʻtkaz, yurgiz, turgiz, oʻtqaz,oʻtirqiz
-dir(-tir)	orttirma nisbat shakli: kuldir, ayttir
-t(-it)	orttirma nisbat shakli: tugat, kirit
-sat	orttirma nisbat shakli: koʻrsat
-(i)sh	birgalik nisbat shakli: borishdi,oʻynashdi,kulishdi

Fe'l so'z turkumiga oid vazifa shakllaridagi lug'aviy shakl yasovchi qo'shimchalar

Lug'aviy shakl yasovchi qo'shimchalar	NOMI VA MISOLLAR
-moq, -sh (-ish), -v (-uv)	harakat nomining asosiy ko'rsatkichlari: tanishmoq, tanishish, tanishuv, to'quv, to'qish, to'qimoq
-maslik	harakat nomining bo'lishsizlik shakli: tanishmaslik
-gan (-kan, -qan)	o'tgan zamon sifatdoshi shakli: o'qigan bola
-yotgan	hozirgi zamon sifatdoshi shakli: o'qiyotgan bola
(-a/-y/may) -digan	hozirgi-kelasi zamon sifatdoshi shakli: o'qiydigan bola
-(a)r, -mas, -(u)vchi	hozirgi-kelasi zamon sifatdoshi shakli: o'qar suv
-ajak	kam qo'llaniluvchi hozirgi-kelasi zamon sifatdoshi shakli: borajak manzilim
-g'lik, -rlik, -gulik	sifatdoshning kam ishlatiladigan ko'rsatkichlari: yasatig'lik xontaxta
-(i)b, -(a)y, ibon	holat ravishdoshlari ko'rsatkichlari: bilib-bilmay
-gach (-kach, -qach), -guncha (kuncha, quncha)	payt ravishdoshlari ko'rsatkichlari: o'qigach, o'qiguncha
-gani (-kani, -qani)	maqsad ravishdoshi shakli: o'qigani kelmoq
-gancha (kancha, -qancha), -gudek, (-kudek, -qudek)	ravishdoshning kam uchraydigan ko'rsatkichlar: hovuchingga siqqancha,

Eslatma.

Fe'l asoslariga qo'shilib, gapda kesim vazifasida qo'llanilishiga xoslovchi shakllar **fe'llarning munosabat shakllari** hisoblanadi. Fe'llarning **zamon, mayl, shaxs-son** qo'shimchalari **munosabat shakllari** sanaladi. Bu shakllarga ega bo'lgan har qanday fe'l gapda **kesim** vazifasida keladi. Yuqoridagi ma'no va shakllardan xoli bo'lgan fe'l asosi fe'lning **noaniq shakli (infinitiv)** hisoblanadi va bu shakl **-moq** qo'shimchasi yordamida ifodalanadi.

O'z-o'zidan qoida kelib chiqadi. Fe'lning munosabat shakllarini hosil qiluvchi **zamon, mayl, shaxs-son** kategoriyalarining qo'shimchalari **sintaktik shakl yasovchi qo'shimchalar** tarkibiga kiradi. Shuning uchun ham yuqoridagi jadvalda **zamon, mayl, shaxs-son** qo'shimchalari berilmadi.

SINTAKTIK SHAKL YASOVCHILAR

OT VA OTLASHGAN SO‘ZLARGA QO‘SHILUVCHI SINTAKTIK SHAKL YASOVCHI QO‘SHIMCHALAR

KELISHIK QO‘SHIMCHALARI

Kelishik qo‘shimchalari va nomi	Misollar
Bosh kelishik (0)	Dunyo
Qaratqich kelishigi -ning	Dunyoning
Tushum kelishigi -ni	Dunyoni
Jo‘nalish kelishigi -ga(-ka, -qa)	Dunyoga
O‘rin-payt kelishigi -da	Dunyoda
Chiqish kelishigi -dan	Dunyodan

EGALIK QO‘SHIMCHALARI

Shaxs va sonda	Birlik	Ko‘plik
I shaxs	-m(-im) <i>kitobim</i>	-miz(-imiz) <i>kitobimiz</i>
II shaxs	-ng(ing) <i>kitobing</i>	-ng(-ingiz) <i>kitobingiz</i>
III shaxs	-i(-si) <i>kitobi</i>	-(lar)i <i>kitoblari</i>

Eslatma.

Shuningdek ismlarni kesim sifatida shakllantiruvchi va ega bilan munosabatni ifodalovchi *-man, -miz, -san, -siz, -dir* qo‘shimchalari ham munosabat shakli hosil qiluvchi qo‘shimchalar sirasiga kiradi.

Fe’l so‘z turkumida *sintaktik munosabatni* ifodalovchi shakllar bular uchta:

1. *Shaxs-son qo‘shimchalari*
2. *Zamon qo‘shimchalari*
3. *Mayl qo‘shimchalari*

Misollar :

1. *Shaxs-son: o‘qidim, o‘qiding, o‘qidi, o‘qidik, o‘qidingiz, o‘qidi(lar),*
2. *Zamon: o‘qidi, o‘qiyapti, o‘qimoqchi.*

3. Mayl: O'qisa, o'qiy, o'qiyin, o'qaylik, o'qigin, o'qing, o'qingizlar, o'qisin, o'qisinlar.

QO'SHIMCHALAR O'RTASIDA SHAKLDOSHLIK (OMONIMIYA)
(AFFIKSAL OMONIMIYA)

Qo'shimchalar	Nomi va Misollar
-a	<ol style="list-style-type: none"> 1. fe'l yasovchi: sana, ata, tuna 2. ot yasovchi: qahqaha, sharshara 3. sifat yasovchi: ko'tara (savdo) 4. ravish yasovchi: guppa, shartta, taqqa 5. fe'lda modal shakli yasovchi: bura, urna 6. fe'lda ravishdosh shakli yasovchi: yoza-yoza 7. jo'nalish kelishigining qisqargan shakli: boshima, yonima 8. so'roq yuklamasi: Sen-a? 9. bog'lovchi: A qizlar-chi? 10. undov so'z: shundaymi, a?
-ay	<ol style="list-style-type: none"> 1. fe'l yasovchi: kuchay, kengay 2. buyruq-istak mayli shakli: yozay, boray
-ga	<ol style="list-style-type: none"> 1. jo'nalish kelishigi: uyga, maktabga 2. fe'lda modal shakl yasovchi: surga
-gar	<ol style="list-style-type: none"> 1. shaxs oti yasovchi: zargar 2. sifat yasovchi: afsungar, jodugar
-gi(-ki,-g'i)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ot yasovchi: supurgi, kulgi 2. sifat yasovchi: bahorgi, burungi 3. fe'lda shakl yasovchi: o'qigim, yozgim (keladi)
-gina	<ol style="list-style-type: none"> 1. otning erkalash-kichraytirish shakli: bolagina, qizginam 2. ayiruv-chegaralov yuklamasi: faqatgina, sengina 3. sifat va ravishlarda daraja shakli: issiqqina, tezgina
-gich(-kich,-g'ich)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ot yasovchi: o'tkazgich, ko'rsatkich 2. sifat yasovchi: bilgich, yulg'ich
-gin(-g'in,-qin)	<ol style="list-style-type: none"> 1. ot yasovchi: yong'in, toshqin 2. sifat yasovchi: ozg'in, jo'shqin 3. buyruq-istak mayli: yozgin, boqqin
-da	<ol style="list-style-type: none"> 1. o'rin-payt kelishigi: maktabda, uyda 2. ta'kid yuklamasi: bola-da
-di	<ol style="list-style-type: none"> 1. o'tgan zamon shakli: o'qidi 2. tuslovchi qo'shimcha: o'qiydi 3. edi to'liqsiz fe'lining qisqargan shakli: o'qigandigi
-dir	<ol style="list-style-type: none"> 1. kesimlik qo'shimchasi: ilm boylikdir 2. gumon yuklamasi: kimdir, qandaydir 3. orttirma nisbat shakli: yozdir, to'ldir
-don	<ol style="list-style-type: none"> 1. ot yasovchi: guldon, tuzdon 2. sifat yasovchi: bilimdon, gapdon
-dosh	<ol style="list-style-type: none"> 1. ot yasovchi: sinfdosh, maktabdosh

	2. sifat yasovchi: qofiyadosh, o‘zakdosh
-i	1. egalik qo'shimchasi: kitobi, daftari 2. sifat yasovchi: iroqi, kashmiri, jannati 3. fe'l yasovchi: ranji, tinchi, changi 4. tushum kelishigining qisqargan shakli: nomimi(nomimni)
-iy	1. sifat yasovchi: shakliy, tanqidiy 2. atoqli ot yasovchi: Navoiy, Muqimiy
-ik	1. ot yasovchi: ko'rik 2. sifat yasovchi: bekik, o'lik, (geologik) 3. fe'l yasovchi: ko'zik, kechik, birik
-ildoq	1. ot yasovchi: shaqildoq, hiqildoq 2. sifat yasovchi: likildoq, po'rsildoq
-im	1. egalik qo'shimchasi: kitobim, shahrim 2. ot yasovchi: bilim, kiyim 3. sifat va ravish yasovchi: ayrim, qisim
-in	1. o'zlik nisbat shakli: yuvin, artin 2. majhul nisbat shakli: olindi 3. ot yasovchi: ekin, yig'in 4. sifat yasovchi: to'lin, to'kin 5. ravish yasovchi: ochin-to'qin, qishin-yozin 6. ma'no kuchaytirish uchun xizmat qiluvchi qo'shimcha: borayin, sendayin
-ir	1. fe'l yasovchi: gapir 2. orttirma nisbat shakli qo'shimchasi: ichir, o'chir,
-ish	1. harakat nomi shakli qo'shimchasi: kulish, ekish 2. birgalik nisbat shakli qo'shimchasi: yozishdi, borishdi 3. ozaytirma sifat shakli qo'shimchasi: ko'kish, oqish 4. ot yasovchi: yig'ilish, burilish
-iq	1. ot yasovchi: chiziq, soliq 2. sifat yasovchi: siniq, to'liq 3. fe'l yasovchi: yo'liq 4. o'zlik nisbat shakli yoki modal shakl qo'shimchasi: toliqmoq, siniqmoq, qoniqmoq
-y	1. ravishdosh shakli: o'qiy boshladi, ishlayman 2. buyruq-istak mayli shakli: o'qiy, ishlay 3. fe'l yasovchi: qoray, olay
-k	1. ot yasovchi: tilak, bezak 2. shaxs-son qo'shimchasi: yozdik, o'qidik 3. sifat yasovchi: chirik
-ka	1. jo'nalish kelishigining varianti: etakka, ko'ylakka 2. fe'l modal shaklining varianti: surka 3. unumsiz fe'l yasovchi: iska
-kan	1. o'tgan zamon sifatdoshi shakli: ekkan, to'kkan 2. ekan to'liqsiz fe'lining qisqargan shakli: borarkan, yozarkan
-kash	1. ot yasovchi: aravakash, qalamkash 2. sifat yasovchi: pastkash, dardkash
	1. ergashtiruvchi bog'lovchi: Ayol borki, olam munavvar

-ki	2. ot yasovchi: tepki, turtki 3. sifat yasovchi: qishki, kechki
-kor	1. ot yasovchi: paxtakor, sholikor 2. sifat yasovchi: maftunkor
-la	1. fe'l yasovchi: ishla, gulla 2. fe'lda modal shakl yasovchi: savala, quvla, bukla 3. bilan ko'makchisining qisqargan shakli: sen-la
-lab	1. ravish yasovchi: yaxshilab, saharlab 2. chama son shaklini hosil qiluvchi qo'shimcha: yuzlab, minglab
-lar	1. ko'plik shakli: kitoblar, uylar 2. hurmat shakli: opamlar, oyimlar 3. egalik va tuslovchi qo'shimcha tarkibiga kiruvchi qism: o'qidilar
-lik	1. ot yasovchi: zargarlik, darsfik 2. sifat yasovchi: haftalik (daromad), kiyimlik (mato) 3. shakl yasovchi: bormoqlik, ayta olmaslik
-liq	1. ot yasovchi: borliq, bo'shliq 2. sifat yasovchi: yopig'liq, osig'liq
-loq	1. ot yasovchi: toshloq, o'tloq 2. sifat yasovchi: qumloq (sohil) 3. otlarda shakl yasovchi qo'shimcha: bo'taloq
-m	1. egalik qo'shimchasi: otam, onam 2. shaxs-son qo'shimchasi: o'qidim, yozdim 3. ot yasovchi: to'plam, chidam
-ma	1. bo'lishsizlik qo'shimchasi: borma 2. ot yasovchi: qo'llanma, bostirma 3. sifat yasovchi: qaynatma, yozma
-mas	1. sifatdosh shakli: bormas, yozmas 2. sifat yasovchi: indamas (odam) 3. emas to'liqsiz fe'lining qisqargan shakli: borganmas
-miz	1. egalik qo'shimchasi: opamiz, armiyamiz 2. shaxs-son qo'shimchasi: o'qiyimiz, boramiz
-mish	1. o'tgan zamon sifatdoshining tarixiy shakli: maftun etmish 2. emish to'liqsiz fe'lining qisqargan shakli: maftun etganmish
-moq	1. harakat nomi shakli: bormoq, yozmoq 2. ot yasovchi: topishmoq, chaqmoq, ilmoq
-n	1. o'zlik va majhul nisbat shakli: taranmoq, sozlandi 2. qaratqich va tushum kelishiklarining qisqargan shakli: yer kurrasⁱⁿ boshin tang'idik
-ng	1. egalik qo'shimchasi: opang, akang 2. shaxs-son qo'shimchasi: o'qiding, yozding
-ngiz	1. egalik qo'shimchasi: otangiz, mahallangiz 2. shaxs-son qo'shimchasi: boshlangiz
-on	1. unumsiz ot yasovchi: to'zon, qo'zg'olon 2. rus tilidan o'zlashgan sifat yasovchi: konstitutsion
-ot	1. sanoqli ot va fe'l yasovchi: sizot, yo'qot

	2. arabcha ot yasovchi: hajviyot, iqtisodiyot
-oq	1. sifat yasovchi: qo'rqoq, qoloq 2. ot yasovchi: yotoq, o'roq
-r	1. fe'l yasovchi: qisqar, eskir 2. fe'lda shakl yasovchi: ishlar, boshlar
-ra	1. fe'lda modal shakl qo'shimchasi: aljira 2. unumsiz fe'l yasovchi: ingra
-sa	1. fe'l yasovchi: suvsa 2. shart mayli shakli: qarasa, boshlasa
-si	1. egalik qo'shimchasi: bobosi, vodiysi 2. unumsiz fe'l yasovchi: mensimoq, garangsimoq
-siz	1. sifat yasovchi: odobsiz, aqlsiz 2. shaxs-son qo'shimchasi: o'qiysiz
-sin	1. buyruq- istak mayli shakli: borsin, yozsin 2. unumsiz fe'l yasovchi: qiziqsinmoq
-t	1. orttirma nisbat shakli: o'qit, ishlat 2. unumsiz fe'l yasovchi: to'lat
-(u)v	1. harakat nomi shakli: boruv 2. ot yasovchi: tortishuv, o'quv
-xon	1. ot yasovchi: kitobxon, gazetxon 2. erkalash shakli: Feruzaxon, Barnoxon
-ch	1. ot yasovchi: suyanch, quvonch 2. sifat yasovchi: tinch, jirkanch
-cha	1. ot yasovchi: tushuncha, olacha 2. sifat yasovchi: farg'onacha (palov) 3. ravish yasovchi: yangicha, o'zicha 4. kichraytirish shakli: yulduzcha, kitobcha
-chak	1. kichraytirish shakli: kelinchak, tugunchak 2. sifat yasovchi: kuyinchak
-chi	1. ot yasovchi: ishchi, gulchi 2. sifat yasovchi: lofchi (odam) -vahimachi (ayol) 3. so'roq va taajjub yuklamasi: sen-chi, aytsang-chi
-chil	1. sifat yasovchi: epchil, dardchil 2. ozaytirma shakl hosil qiluvchi qo'shimcha: oqchil, ko'kchil
-chiq	1. sifat yasovchi: sirpanchiq, qizg'anchiq 2. otda kichraytirish shakli: qopchiq, to'ychiq 3. ot yasovchi: yopinchiq
-choq	1. sifat yasovchi: maqtanchoq, tortinchoq 2. otda kichraytirish va erkalash shakli: qo'zichoq, toychoq 3. ot yasovchi: o'yinchoq
-sh	1. harakat norm shakli: ishlash 2. ot yasovchi: o'qish 3. birgalik nisbat shakli: ayblashdi ishlashdi 4. o'zlik nisbat shakli: qurishmoq
-q(-iq,-oq,-uq)	1. ot yasovchi: taroq, bo'yoq 2. sifat yasovchi: siniq, tarqoq

-qa	1. jo'nalish kelishigi: qishloqqa, boqqa 2. unumsiz sifat yasovchi: qisqa, qashqa 3. fe'lda modal shakl: chayqa
-qoq	1. sifat yasovchi: uyushqoq, tirishqoq 2. unumsiz ot yasovchi: botqoq
-ham	1. ot yasovchi: hamqishloq, hamkurs 2. sifat yasovchi: hamohang

QO'SHIMCHALAR O'RTASIDA MA'NODOSHLIK(SINONIMIYA)

(AFFIKSAL SINONIMIYA)

SO'Z YASOVCHILARDA SINONIMLIK HODISASI

Ot yasovchi qo'shimchalarda sinonimlik	Misollar
-chi/-shunos	adabiyotchi — adabiyotshunos
-chi/-kor	paxtakor — paxtachi
-chi/-gar	nagmagar — nagmachi
-chi/-kash	mehnatkash — mehnatchi
-dosh/-ham	hamqishloq - qishloqdosh

Sifat yasovchi qo'shimchalarda sinonimlik	Misollar
-li/-dor	vafoli-vafodor
-li/ - kor	gunohli — gunohkor
-li/ba-	odobli - baodob
-li/ ser-	unumli — serunum
ser-/ -dor	serunum — unumdor
ba/ ser-	basavlat — sersavlat
bar-/ -li	barvaqt - vaqtli
bo-/ ba-	boadab — baadab
bo-/ -dor	boxabar — xabardor
bo-/ -li	boumid — umidli
-li/ -don	bilimli — bilimdon
-siz/ be-	aqlsiz - beaql
-siz/ no-	o'rinsiz - noo'rin
-siz/ -i yo'q	darmonsiz - darmoni yo'q
li/-i bor	mevali-mevasi bor
-gi(-ki,-qi)/-dagi	pastki — pastdagi
-gi (-kir qi)/-lik	qishki - qishlik (kiyim)
-k,-q(-iq,-uq)/-gan	siniq - singan; chirik - chirigan
-ma/-gan	ulama - ulangan (soch)

-ma/ -digan	qirchillama - qirchillaydigan
-qir/ -agon	chopqir - chopag'on
-gich/ -ag'on	bilgich - bilag'on
-ak/ -ovuch	hurkak - hurkovuch
-gich/ -ovuch	iskagich - iskovuch
-mand/ -li	hunarmand - hunarli
-namo/-ga o'xshash	majnunnamo- majnunga o'xshash
-simon/kabi	qilichsimon - qilichga o'xshash, qilich kabi - qilich singari
-namo/ -simon	majnunnamo - majnunsimon
-ag'on/ -mon	bilag'on - bilarmon
ham-/ -dosh	hamohang - ohangdosh
-i/-lik	samarqandi - samarqandlik
-li/ -gacha	qiyomatli - qiyomatgacha

Fe'l yasovchilarda sinonimlik	Misollar
-sa/ -sira	suvsa- suvsira
-ilia/ -ira	yarqilla - yarqira
-la/ -demoq	dodla-dod demoq, chuhla-chuh demoq

Ravish yasovchilarda sinonimlik	Misollar
-la rch a/-ona/ -chasiga	qahramonlarcha -qahramonona -qahramonchasiga
-cha/ -chasiga	harbiycha - harbiychasiga
-layin/ -ligicha	tiriklayin - tirikligicha
-cha/ -dek/ -day	avvalgidek — avvalgiday - avvalgicha

KELISHIKLARDA SINONIMIYA

Kelishiklarning o'zaro sinonimiyasi	Misollar
ning/-dan	mehmonlarning yoshi ulug'i - mehmojlardan yoshi ulug'i
-ni/ -ga	gapingizni tushunmadim - gapingizga tushunmadim
-ni/-dan	oshni oling - oshdan oling
-ni/ -da	karvon dashtni kezdi-karvon dashtda kezdi
-ga/ -ni	voqeaga tushundi - voqeani tushundi
-ga -da	ishingizga muvaffaqiyat-ishingizda muvaffaqiyat
-ga/ -dan	mehrga to'yamaydi inson - mehndan to'yamaydi inson
-da/ -ni	bu masalani o'ylab ko'rmabman - bu masalada o'ylab ko'rmabman

-da/ -ga	daricha yoniga o'tirdi - daricha yonida o'tirdi
-da/ -dan	radioda e'lon qildi - radiodan e'lon qildi
-dan/ -ni	kamchiliklardan gapirdi - kamchiliklarni gapirdi
-dan/ -ning	studentlardan uchtasi - studentlarning uchtasi
-dan/ -ga	qo'ltig'idan kirib, oyogini yerga tegizmay, olib kelaverdi- qo'ltig'iga kirib, oyogini yerga tegizmay, olib kelaverdi.
-dan/ -da	dalaga ketish oldidan - dalaga ketish oldida

KELISHIKLARNING BOSHQA QO'SHIMCHALAR VA KO'MAKCHILAR BILAN SINONIMIYASI

Kelishiklarning boshqa qo'shimchalar va ko'makchilar bilan sinonimiyasi	<h1>Misollar</h1>
-ning/-niki	jozibalar barchasi sening-jozibalar barchasi seniki
-ning/-dagi	sening irodang - sendagi iroda
-da/-imcha	men bilgimda ulug' shohning o'g'lisan- men bilishimcha, ulug' shohning o'g'lisan
-dan/-niki	bu qo'ylar kimdan-bu qo'ylar kimniki
-dan/-lik	men shahardanman - men shaharlikman
-dan/-si	(kirish bo'lak vazifasida kelganda): birinchidan, rostgo'y bo'lishi kerak - birinchisi, rostgo'y bo'lish kerak
-da/-i	2016-yilda- 2016-yili
-ni/haqida	voqeani so'zlab berdi-voqea haqida so'zlab
-ni/-dan/haqida	muhabbatini so'zladi muhabbatidan so'zladi muhabbati haqida so'zladi
-ga/tomon	maktabga ketdi-maktab tomon ketdi
-ga/ uchun	ukamga oldim — ukam uchun oldim
-ga/ bilan	quvonchlarga to'ldi limmo-lim quvonch bilan to'ldi limmo-lim
-ga/ haqida	shahzodalardan biriga qasida yozdi shahzodalar dan biri haqida qasida yozdi
-ga/ uzra	boshiga nur sochdi quyosh - boshi uzra nur sochdi quyosh
-da/ bilan	qalamda yozmoq - qalam bilan yozmoq
-da/ uchun	sen deganda bir yor topilur sening uchun bir yor topilur
-da/ orqali	telefonda gaplashmoq - telefon orqali gaplashm
-da/ uzra	shaharda qanot yozdi xavf-xatar shahar uzra qanot yozdi xavf-xatar
-da/ ichida	juda ham holdan ozdim, sandiqda o'layozdim

	sandiq ichida o'layozdim
-da/ ostida	uning raisligida ko'p ishlar qilindi uning raisligi ostida ko'p ishlar qilindi
-da/ sababli/ natijasida	oftobda qoraygan bo'yni - oftob sababli qoragan bo'yni — ofitob natijasida qoraygan bo'yni
-da/ boshida	tog'da paymonasi to'ldi askaming- tog' boshida paymonasi to'ldi askarning
da/ -dan iborat	hamma kuch birlikda hamma kuch birlikdan iborat
-dan/-ga qaraganda	bundan katta - bunga qaraganda katta
-dan/ sababli/ tufayli	g'oyati nozikligidan suv bilan yutsa bo'lur- nozikligi sababli suv bilan yutsa bo'lur- nozikligi tufayli suv bilan yutsa bo'lur
-dan/ bilan/ orqali	aravani pochtaning odamidan berib yuboraman aravani pochtaning odami orqali berib yubor,
-dan/uchun	ishini bajara olmaganidan o'ng'aysizlanar edi ishini bajara olmagani uchun o'ng'aysizlanar edi
-dan/haqida xususida	niyatidan, istiqbolidan so'zladi niyati, istiqboli haqida so'zladi

QO'SHIMCHALAR O'RTASIDA KO'P MA'NOLILIK(Polisemiya)

(AFFIKSAL POLISEMIYA)

SO'Z YASOVCHI QO'SHIMCHALARDA POLISEMIYA

So'z yasovchi qo'shimchalarda ko'p ma'nolilik	Misollar
-chi	1. kasb-hunar, mutaxassislik oti: chorvachi, bufetchi 2. ma'lum ishni qiluvchi shaxs: shikoyatchi, ma'ruzachi 3. oqim, maslak va sh.k. tarafdori: hurriyatchi, spartakchi 4. ma'lum ishni qilish odati kuchli bo'lgan shaxs: uyquchi, to'polonchi
-vchi	1. shaxs oti: o'quvchi, tergovchi 2. atamalar: bog'lovchi, aniqlovchi
-kor	1. asosdan anglashilgan narsani yetishtiruvchi: g'allakor, sholikor 2. asosdan anglashilgan ishni bajaruvchi: xizmatkor, qasoskor
-kash	1. ish, mashg'ulot bilan shug'ullanuvchi shaxs oti: chizmakash, paxsakash 2. ma'lum ishni bajarish odati kuchli bo'lgan shaxs oti: hazilkash, janjalkash
	1. belgi oti: mardlik, aniqlik 2. kasb, amal, faoliyat nomi: muxbirlilik, shofyorlik

-lik	3. davr ma'nosi: bolalik, yigitlik 4. xarakter, xususiyat: va'dabozlik, ginaxonlik 5. ob'yekt, territoriya, sath: muzlik, jarlik
-chilik:	1. soha oti: paxtachilik, urug'chilik 2. asosdan anglashilgan narsa-hodisaning borlik holati: pishiqchilik, arzonchilik 3. shaxs oti: ozchilik, ko'pchilik
-k, -q	1. mavhum ot: tilak, chanqoq 2. aniq ot: chiziq, to'shak 3. o'rin oti: yotoq
-gi (-ki,-qi)	1. mavhum ot: sevgi, kulgi 2. aniq ot: supurgi, chopqi
-m(-im,-um)	1. hisob otlari: tishlam, to'g'ram 2. narsa oti: kiyim, to'plam H 3. mavhum ot: chiqim, chidam
-ma	1. harakat natijasida yuzaga kelgan predmet nomi : eritma, suzma 2. o'rin otlari: bostirma, pistirma 3. mavhum ot: terlama, ustqurma
-dosh	1. shaxs oti: sinfdosh, kursdosh 2. atama: sifatdosh, ravishdosh
-li	1. narsaga egalik: bolali, mazali 2. narsaning odatdagidan ko'pligi: aqli, gavdali
-siz	1. asosdan anglashilgan narsaga ega emaslik: suvsiz, xatosiz 2. asosdan anglashilgan narsaning kamligi: kuchsiz, aqlsiz
-gi (-ki,-qi)	1. o'ringa munosabat: ichki, tashqi 2. paytga munosabat: yo'zgi, bahorgi
-dor	1. asosdan anglashilgan narsaga egalik: qarzdor, jozibador 2. asosdan anglashilgan narsaning odatdagidan ortiqqligi: unumdor
-kor	1. shaxs belgisi: ehtiyotkor, isyonkor 2. predmet belgisi: naqshkor, o'ymakor
-be	1. asosdan anglashilgan narsaning yo'qligi: be g'ubor, betashvish 2. asosdan anglashilgan narsaning kamligi: bequvvat, bemador
-no	1. narsaga ega emaslik: noinsof, noumid 2. belgiga ega emaslik: noqulay, noto'g'ri
-ma	1. predmetning tayyorlanish usuli bilan bog'liq belgisi: qaynatma, qovurma (sho'rva) 2. fe'ldan anglashilgan harakat predmetga xos belgi ekanligi: ko'chma (qum),
-iy(-viy)	1. asosdan anglashilgan narsaga aloqadorlik, oidlik belgisi: ilmiy, oilaviy 2. asos anglatgan tushunchaga egalik ma'nosi: qiyosiy, zaruriy, doimiy
-lik	1. o'rin belgisi: buxorolik, toshkentlik 2. payt belgisi: kunlik (ehtiyoj), haftalik (daromad) 3. xoslik, mo'ljallanganlik: urug'lik (chigit), ko'ylaklik (mato)
	1. otga qo'shilganda:

-la	<p>a) asosdan anglashilgan narsaga egalik qilish: o'g'itla, moyla</p> <p>b) ishni asosdan anglashilgan narsa vositasida bajarish: randala,</p> <p>c) asosdan anglashilgan narsani hosil qilish: mog'orla, dastala</p> <p>2. sifat va ravishga qo'shilganda, belgi-holatga ega qilish ma'nosi: yangila, sekinla, tozala</p> <p>3. undov va taqlid so'zlarga qo'shilganda his-hayajon va tovushni yuzaga keltirishni bildiradi: voyvoyla, gumburia</p>
-sira	<p>1. otdan yasalganda asosdan anglashilgan narsaga ehtiyoj, uni istash, his etish ma'nosi ifodalanadi: gumonsira, suvsira</p> <p>2. olmoshdan yasalganda qanday gapirish ifodalanadi: sensira, sizensira</p>
-lash	<p>1. asosdan anglashilgan ishni qilish: musobaqalashmoq, yordamlashmoq</p> <p>2. undovlarga qo'shilganda, asosdan anglashilgan muomalani qilish ma'nosi: salomlashmoq, xayrlashmoq</p>
-larcha	<p>1. ot, sifatdan yasalganda, belgini asosdan anglashilgan harakat, belgiga qiyoslaydi, o'xshatadi: otalarcha, surbetlarcha</p> <p>2. miqdor, vaqt bildiruvchi so'zlarga qo'shilganda, predmet yoki harakatning miqdor yoki vaqt jihatdan belgisini bildiradi: yillarcha, soatlarcha</p>

SHAKL YASOVCHI QO'SHIMCHALARDA KO'P MA'NOLILIK

Shakl yasovchilarda ko'p ma'nolilik	Misollar
-lar	<p>1. grammatik ko'plik ma'nosi: kitoblar, daftarlar</p> <p>2. atoqli otlarga qo'shilganda, shaxs va u bilan birga bolgan kishilar guruhi: Salimalar</p> <p>3. geografik joy nomlariga qo'shilganda, shu ot bildirgan joyni ham o'z ichiga olgan kengroq territoriya ma'nosi: Toshkentlarni tomosha qilib keldik.</p> <p>4. mavhum otlarga yoki shaxs tabiatida asli birta bo'ladigan predmetlarga qo'shilganda, kuchaytirish ma'nosi: uyqularim qochib ketdi</p> <p>5. donalab sanalmaydigan predmetlarga qo'shilganda, tur. nav, mo'llik kabi ma'nolar: unlar, suvlar</p> <p>6. olmoshlarga qo'shilganda</p> <p>a) grammatik ko'plik: ular</p> <p>b) jamlik tushunchasi: bizlar</p> <p>c) hurmatsizlik ma'nosi: senlar</p> <p>d) kinoya ma'nosi: o'zlariyam qadamranjida qilibdilar-da</p> <p>7. sonlarga qo'shilganda chama-taxmin ma'nosi: soat o'n ikkilar edi</p>
-cha	<p>1. kichraytirish ma'nosi: balig'cha</p> <p>2. hurmatlash, erkalash ma'nosi: otincha qizim</p> <p>3. kamsitish ma'nosi: Yigitcha, ko'rpangizga qarab oyoq uzating</p>

-gacha	<p>1. ma'kon chegarasi: ...ancha yergacha kuzatib bordi</p> <p>2. zamon chegarasi: haligacha daragi yo'q</p> <p>3. zamon va makondan boshqa, konkret narsalar chegarasi: majlisdan tortib, kengas</p>
-sa	<p>1. boshqa biror harakatning bajarilishi uchun shart bo'lgan harakat: yangi yer ochilsa, paxta ko'payadi.</p> <p>2. payt ma'nosi: qaytib kelsam,...</p> <p>3. istak ma'nosi: bir ko'rsam edi.</p> <p>4. iltimos. maslahat ma'nolari: uni chaqirib bersangiz</p> <p>5. ham yoki -da yuklamalari bilan ishlatilganda, to'siqsizlik ma'nosi: sho'xlik qilsa ham, bolalarning bori yaxshi</p> <p>6. -chi yuklamasi yoki qani so'zi bilan birikib, inkor ma'nosi: qani endi bu maslahatga ko'nsa</p> <p>7. -chi yuklamasi bilan qo'llanilganda buyruq-istak mayliga xos ma'nolar: bu yoqqa kelsangiz-chi, quda</p> <p>8. ehtimol so'zi bilan qo'llanilganda, gumon ma'nosi: ehtimol, kelib qolsa.</p> <p>9. nahotki so'zi bilan kelganda, voqea-hodisadan hayratlanish, gumon ma'nolari: Nahotki, bu xushxabarni eshitmagan bo'lsa?!</p> <p>10. bo'ladi yordamchi fe'li bilan kelganda mumkinlik imkoniyat. zaruriyat ma'nolari: Bugun universitetga bormasak bo'ladi.</p>
-sa	

**QO'SHIMCHALAR O'RTASIDA ZID MA'NOLILIK
(AFFIKSAL ANTONIMIYA)**

Antonim qo'shimchalar	Misollar
bo/-siz	(asosan sifat yasovchilarda) boxabar - xabarsiz
-li/-i yo'q	mevali - mevasi yo'q
-siz/-i bor	armonsiz - armoni bor
xush-/bad-	xushxulq - badxulq
-kor/-siz	gunohkor - gunohsiz
-dor/-siz	vafodor — vafosiz
-kor/be-	gunohkor - begunoh
-dor/be-	vafodor - bevafo
ser/-siz	serunum - unumsiz
ser-/kam-	serunum - kamunum
-chan/kam-	harakatchan - kamharakat
-li/be-	odobli - beodob
-li/no-	o'rinli - noo'rin
ba-/be-	baodob - beodob
-li/-siz	aqli - aqlsiz
ba/-siz	baquvvat - quvvatsiz

bo-/be-	boxabar - bexabar
-li/-magan	o'lchovli- o'lchanmagan
-li/-maydigan	yuqumli-yuqmaydigan